

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลข่าวสาร หรือเรียกว่า กระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้โลกมีการพัฒนาถึงขั้นที่เรียกว่าโลกไร้พรมแดน ข้อมูลสารสนเทศ จึงกลายเป็นเรื่องสำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาการเข้าถึงและเชื่อมโยงด้วยข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วจะส่งผลดีต่อการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถดำเนินงานด้านการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีข้อมูลสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน สามารถเรียกข้อมูลนำมาใช้ประโยชน์ควบคู่กับการบริหารงานได้อย่างสะดวกมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการจะช่วยให้สถานศึกษาดำเนินงานทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพในทุก ๆ ด้านดังนั้นการจัดการดำเนินงานสารสนเทศโดยสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศการวิเคราะห์ การวิจัย และนวัตกรรมการบริหารมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์เพื่อพัฒนาการดำเนินงานสารสนเทศเพื่อการบริหารให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเอื้อต่อการศึกษา สถานศึกษา ที่มีสารสนเทศแสดงถึงคุณภาพการจัดการศึกษาได้ชัดเจน ย่อมที่จะสามารถตอบคำถามได้ว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาเป็นตามมาตรฐานที่กำหนดหรือไม่ การบริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน มีการบริหารและการตัดสินใจ โดยอาศัยข้อมูลมากกว่าจิตสำนึกดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาการดำเนินงาน การจัดการ และการใช้สารสนเทศ เพื่อการบริหารให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมุ่งสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้เรียน ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและจะพัฒนาให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน นั้น สถานศึกษาจำเป็นต้องกำหนดวิสัยทัศน์และภารกิจที่ชัดเจนและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในการจัดทำวิสัยทัศน์และภารกิจเพื่อจัดทำแผนดังกล่าวต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศ พื้นฐานที่จำเป็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของท้องถิ่น เช่น ที่ตั้งของสถานศึกษา ความต้องการของ ชุมชน สภาพผู้เรียน จุดเด่น จุดด้อยในด้านต่าง ๆ ภาพรวม จุดเด่นของสถานศึกษา

เพื่อนำมาประกอบการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐานตามหลักสูตร และเมื่อสถานศึกษาดำเนินงานตามแผนแล้วจะต้องมีการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องมีข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานและผลของการดำเนินงานที่มุ่งเป้าหมายไปยัง คุณลักษณะของผู้เรียน สารสนเทศจากผลของการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะนำไปสู่การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป เป็นวงจรเพื่อพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องซึ่งสถานศึกษาที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบันเรียกใช้ได้สะดวกและตรงตามความต้องการ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบ ได้มีกระบวนการวิเคราะห์และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักตรรกศาสตร์ และความสมเหตุสมผล เพราะสารสนเทศทั้งหลายนั้นนอกจากจะใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและการประกอบการตัดสินใจแล้ว ยังนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิด และสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการดำเนินการต่าง ๆ ด้วย (กรมวิชาการ, 2544 : 8) การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาและพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานศึกษานับว่ามีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพราะข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษา จะถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ตั้งแต่ระบบควบคุมคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้ตามมาตรฐาน การศึกษาที่กำหนด ซึ่งจำเป็นที่ต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศมาแสดงคุณภาพหรือความสามารถในปัจจุบันของสถานศึกษาว่าอยู่ในระดับใด สูงหรือต่ำกว่ามาตรฐานเพียงใด ซึ่งข้อมูลสารสนเทศนี้เรียกว่าข้อมูลพื้นฐาน (Basic line Data) ส่วนในระบบการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ก็จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงผลสำเร็จ หรือ ความก้าวหน้าในด้านการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในรอบหนึ่งปีว่า สถานศึกษามีคุณภาพหรือความสามารถในการจัดการศึกษาเพียงใด มีจุดแข็งจุดอ่อนในเรื่องใด จะได้ปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ได้ผลสำเร็จตามมาตรฐานการศึกษา และธรรมนุญสถานศึกษา สำหรับระบบการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาก็เช่นเดียวกัน จำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษาของสถานศึกษาแสดงว่า สถานศึกษามีคุณภาพของมาตรฐาน สามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพได้ตามมาตรฐานการศึกษา และธรรมนุญสถานศึกษา มีกระบวนการบริหารและการจัด

การศึกษาที่นำไปสู่คุณภาพของผู้เรียน สมควรหรือเหมาะสมที่จะได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษา (กรมวิชาการ. 2544 : 10)

สารสนเทศที่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณ แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของสารสนเทศ และความตรงกับความต้องการ ในการวางแผนของโรงเรียนซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักอยู่ 2 ประการ คือ วางแผนเพื่อแก้ปัญหาและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษานั้น ต้องมีการจัดทำโครงการหรืองานต่าง ๆ ขึ้น เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนที่อาจเกิดขึ้นได้ในหลายระดับตามองค์กรของการบริหารตั้งแต่ระดับงาน/หมวดวิชา ฝ่าย หรือระดับโรงเรียน ในการนี้จำเป็นต้องมีข้อมูลสารสนเทศที่เกิดขึ้นในระดับนั้น ๆ ช่วยสนับสนุนความจำเป็นบ่งชี้ปัญหา และสภาพปัญหาของปัญหาให้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลสารสนเทศที่ใช้ในการวางแผนในเรื่องต่าง ๆ นั้นมาจากแหล่งข้อมูลภายในโรงเรียนและแหล่งข้อมูลภายนอกโรงเรียนประกอบกัน ซึ่งมีอยู่มากมาย โรงเรียนจึงจำเป็นต้องพิจารณาเลือกให้เหมาะสมกับการใช้งาน ไม่ว่าจะใช้เพื่อการวางแผนการรายงาน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าข้อมูลสารสนเทศเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ที่สถานศึกษาต้องดำเนินการจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา และพัฒนาระบบสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยจัดทำให้เป็นระบบ ถูกต้อง สมบูรณ์เป็นปัจจุบัน และสามารถเรียกใช้ข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวได้ตลอดเวลาโดยใช้แนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศของสถานศึกษา คือ การวางแผนพัฒนาระบบสารสนเทศ การออกแบบระบบสารสนเทศ การปฏิบัติตามระบบสารสนเทศ การกำกับติดตาม และประเมินผล (กรมสามัญศึกษา. 2542 : 33-40)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพลันธุ์ เขต 2 ได้มีนโยบายอย่างชัดเจนในเรื่องการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดได้ดำเนินการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับรองรับการประเมินจากคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษา เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะรับการประเมินจากองค์กรภายนอกโดยมีการส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการบริหารจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศ ภายในโรงเรียนให้เป็นระบบ เกิดความสะดวก รวดเร็วในการนำไปใช้ประโยชน์ นอกจากนั้นยังได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อให้สามารถนำความรู้จากการอบรมไปใช้ในการวางแผน ปรับปรุง พัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศสถานศึกษาเพื่อการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความพร้อมสำหรับการประเมินภายนอกต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาพลันธุ์ เขต 2. 2550 : 3)

จากการดำเนินการส่งเสริมการดำเนินการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 อย่างต่อเนื่องทำให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานในสังกัดสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา (เดชา บุญสรไชย. 2549 : สัมภาษณ์) และ ครูที่รับผิดชอบงานสารสนเทศของสถานศึกษา ((ปิยฉัตร แก้วกล้า. 2549 : สัมภาษณ์) พบว่า สถานศึกษาหลายแห่งได้นำเอาเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็วในการให้บริการ มีการประชุมวางแผนเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับรับการประเมินภายนอก ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาชั้นพื้นฐานมองเห็นถึงความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

จากข้อมูลการดำเนินการบริหารจัดการระบบข้อมูลสารสนเทศที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยในฐานะผู้รับผิดชอบงานข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับการดำเนินการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในในสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 เพื่อได้ข้อมูลอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนา ปรับปรุง ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในให้มีความถูกต้อง สมบูรณ์ เป็นปัจจุบัน และใช้เป็นข้อสนเทศในการวางแผนดำเนินการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ทั้งโดยรวม และรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ทั้งโดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันทั้งโดยรวมและรายด้าน

1.2.1 ครูโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 1,092 คน

1.2.2 ครูโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1,300 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จำนวน 464 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนจากตารางของ เกรจซี่ และมอร์แกน และได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสถานภาพ จำแนกเป็น

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 133 คน จำแนกเป็น

2.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 30 คน

2.1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 103 คน

2.2 ครู จำนวน 331 คน จำแนกเป็น

2.2.1 ครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 151 คน

2.2.2 ครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 180 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่

1.1 สถานภาพ จำแนกเป็น

1.1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา

1.1.2 ครู

1.2 ขนาดสถานศึกษา จำแนกเป็น

1.2.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก

1.2.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของกรมสามัญศึกษา (2538 : 37-41) 5 ด้าน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศ หมายถึง การวางแผนเพื่อดำเนินงานบริหารจัดการข้อมูลสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

1.1 ด้านการจัดระบบสารสนเทศ หมายถึง การจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดการ การตัดสินใจ การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการพัฒนาองค์การหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการนำเสนอผลงานสารสนเทศ หมายถึง การจัดทำเอกสารสารสนเทศด้านการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และวิธีนำเสนอสารสนเทศ

1.3 ด้านการพัฒนางานสารสนเทศ หมายถึง การสร้างเสริมบุคลากรในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ตระหนักในคุณค่าของระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดกิจกรรมด้านสารสนเทศ การร่วมมือร่วมใจของบุคลากร การวิเคราะห์นโยบายสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์นโยบายด้านสารสนเทศ

1.4 ด้านการนำไปใช้การบริหารจัดการและวางแผน หมายถึง การบริการด้านข้อมูลสารสนเทศ การปฏิบัติงานของบุคลากรและการใช้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการวางแผนและเพื่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.5 ด้านเนื้อหาและคุณภาพ หมายถึง การกำหนดเนื้อหา การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลทันสมัยและนำเชื่อถือรวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อการประกันคุณภาพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง กระบวนการสร้างความมั่นใจให้ทั้งผู้บริหาร ครูและบุคลากรในสถานศึกษา ตลอดจนผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมเชื่อมั่นได้ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม

3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคลากรที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งดังกล่าวในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

5. ครู หมายถึง บุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2

6. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง เกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งขนาดของสถานศึกษาเพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการ ตามเกณฑ์จำนวนนักเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 2) ดังนี้

6.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน

6.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 คนขึ้นไป

7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ซึ่งประกอบไปด้วยเขตพื้นที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหนองกุงศรี อำเภอท่าคันโท อำเภอห้วยเม็ก อำเภอยางตลาด และกิ่งอำเภอน้องชัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อเสนอแนะ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาการดำเนินงานการบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีความพร้อม และมีคุณภาพ สำหรับรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา (องค์กรมหาชน) ต่อไป